

Меліхова Т.О.,

*д.е.н., професор, завідувач кафедри
обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Запорізький національний університет*

Меліхов Є.В.,

*здобувач PhD 073 «Менеджмент»,
асистент кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів
Запорізький національний університет*

Яновський І.О.,

*2 курс, фаховий молодший бакалавр,
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ВСП «Економіко-правничий фаховий коледж» ЗНУ*

ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ І РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах нестабільності зовнішнього середовища, зростання фінансових ризиків та посилення вимог до забезпечення фінансової безпеки підприємств особливо актуальним є питання правильного ведення обліку доходів, витрат і фінансових результатів. Саме цей елемент облікової системи є завершальним етапом виробничо-господарського циклу та визначає реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання, його здатність протистояти ризикам, здійснювати стратегічне планування та забезпечувати стійкість розвитку.

Достовірне, своєчасне та повне відображення доходів, витрат і фінансових результатів в обліку є необхідною умовою для формування обґрунтованої системи управління фінансовими ризиками. Помилки або викривлення в облікових даних можуть призвести до неправильного оцінювання ліквідності, платоспроможності та рентабельності підприємства, що підвищує вразливість до внутрішніх і зовнішніх загроз. Якість облікової інформації стає ключовим чинником забезпечення фінансової безпеки.

Основним джерелом надходження коштів для підприємства є реалізація продукції, товарів або послуг, правильне ведення обліку доходів і витрат дозволяє своєчасно виявляти відхилення, прогнозувати ризики, оцінювати результати операційної діяльності та приймати управлінські рішення, які направлені на мінімізацію витрат. Правильне формування фінансових результатів забезпечує точність визначення податкових зобов'язань, оптимізацію прибутку та підвищення фінансової стійкості підприємства.

Облік формування та списання доходів, витрат та фінансових результатів здійснюється відповідно до: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає мету, склад і принципи фінансової звітності [3]; НП(С)БО 15 «Дохід» встановлює правила визнання та оцінки доходів [4]; НП(С)БО 16 «Витрати» показує зменшення економічних вигід у результаті вибуття активів

або виникнення зобов'язань, що зменшує власний капітал підприємства [5]; Інструкції про застосування Плану рахунків, яка дає характеристику рахунків [2].

Доходами є збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників). Вони є основним джерелом формування прибутку підприємства та відображають ефективність господарської діяльності [3]. Для узагальнення інформації про доходи від реалізації використовується пасивний рахунок 70 «Доходи від реалізації», який має субрахунки: 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». За кредитом рахунку 70 відображається сума доходу від реалізації, а за дебетом – непрямі податки (ПДВ, акцизний податок), надані знижки, повернення товарів і списання доходу при визначенні фінансового результату [2].

Витрати є зменшенням економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками). Вони відображають використання ресурсів підприємства для отримання доходу [3]. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат [5]. Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» [5], витрати групуються за видами діяльності та відображаються на рахунках класу 9 «Витрати діяльності». Зокрема, витрати, пов'язані з реалізацією, узагальнюються на рахунку 90 «Собівартість реалізації», який є активним. Він має такі субрахунки: 901 «Собівартість реалізованої готової продукції», 902 «Собівартість реалізованих товарів», 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг». За дебетом рахунку 90 відображається собівартість реалізованої продукції, товарів чи послуг, а за кредитом – її списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [2].

Фінансовий результат діяльності підприємства узагальнюється на рахунку 79 «Фінансові результати». Цей рахунок є пасивним, а саме: за кредитом відображаються доходи (від реалізації, фінансові, інші операційні доходи), за дебетом – витрати підприємства (виробничі, адміністративні, збутові, фінансові). Різниця між доходами та витратами становить прибуток або збиток підприємства. У разі перевищення доходів над витратами формується прибуток, а при перевищенні витрат – збиток. Отриманий фінансовий результат після закриття рахунку 79 переноситься на рахунок 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)», де відображається залишок прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після розрахунків із бюджетом і власниками [2].

Рахунки 70, 90, 79 і 44 взаємопов'язані між собою та відображають повний цикл руху фінансових результатів підприємства – від отримання доходів і формування витрат до визначення чистого прибутку або збитку. Їх правильне ведення забезпечує достовірність фінансової звітності та контроль ефективності діяльності. Типова кореспонденція рахунків обліку доходів, витрат і результатів наведена у таблиці 1 [6].

Таблиця 1

Типова кореспонденція рахунків обліку доходів, витрат і результатів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Відображено дохід від реалізації продукції покупцям	361	701	100 000
2	Нараховано податок на додану вартість (ПДВ)	701	641	20 000
3	Списано собівартість реалізованої продукції	901	26	65 000
4	Списано доходи на фінансовий результат	701	791	80 000
5	Списано витрати на фінансовий результат	791	901	65 000
6	Визначено фінансовий результат (прибуток)	791	441	15 000
7	Перераховано частину прибутку до резервного капіталу	443	43	5 000
8	Виплачені дивіденди власникам	443	671	10 000
9	Списано використаний прибуток у звітному періоді	441	443	15 000

Джерело: згруповано авторами

Отже, правильне ведення обліку доходів, витрат і фінансових результатів є ключовим елементом системи забезпечення фінансової безпеки підприємства та відіграє важливу роль у процесі управління фінансовими ризиками. Правильність їх відображення в обліку забезпечує формування достовірної та своєчасної інформації, яка є основою для оцінювання ризикових факторів, прогнозування можливих фінансових загроз і розроблення заходів щодо їх мінімізації. Достовірність формування облікових даних сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємства, запобігає викривленню фінансових результатів, зменшує ймовірність помилок та підвищує ефективність прийняття управлінських рішень. Правильне ведення обліку доходів і витрат дозволяє своєчасно виявляти відхилення у фінансових результатах, оцінювати ефективність здійснених господарських операцій та формувати обґрунтовані дії, які спрямовані на попередження фінансових ризиків для максимізації прибутків.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо обліку доходів і фінансових результатів діяльності підприємства від 27.06.2013 № 635 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 19.10.2025)

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 19.10.2025)

3. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 19.10.2025)

4. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» № 290 від 29.11.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 19.10.2025)

5. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31.12.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 19.10.2025)

6. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Теорія бухгалтерського обліку : навчальний посібник. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 516 с.

Подолянук В.О

*Управління фінансовим бізнесом, 4 курс бакалаврат
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент
професор кафедри банківської справи та страхування
Охрименко І.Б.*

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

Стратегія управління фінансовими ризиками – це, план дій на випадок різних непередбачуваних обставин. Головною роллю стратегії є зберігання спокою у різноманітних неочікуваних обставинах та забезпечення фінансової стійкості компанії. Іншими словами це рівновага між потенційним прибутком та можливими фінансовими витратами.

Фінансова безпека – це фінансова категорія особливого типу. З одного боку, це стосується створення умов для безперервного та ефективного ведення поточної діяльності, а з іншого – спрямоване на розвиток підприємницької діяльності, що веде до підвищення ринкової позиції та вартості підприємств [1]. Коли присутня фінансова безпека створюється своєрідний захист, який допомагає почуватися зручніше та спокійніше, і дає можливість впевнено розпоряджатися фінансовими ресурсами та досягати поставлених перед ними цілей. Фінансова безпека є умовою та чинником забезпечення кожної складової системи економічної безпеки підприємства [1]. Рівень фінансової безпеки багато у чому залежить від якості управління фінансовими ризиками.

До основних видів фінансових ризиків належать: кредитний ризик, що пов'язаний з проблемами щодо виконання боргових зобов'язань; ризик фінансової стійкості, який виникає через недосконалу структуру капіталу та незбалансованість грошових потоків; ризик неплатоспроможності, пов'язаний зі зниженням ліквідності активів; процентний ризик, пов'язаний зі зміною процентних ставок на боргові зобов'язання; валютний ризик, що виникає через